

Montserrat Roig
El temps
de les cireres

edicions

62

MONTSERRAT ROIG

El temps de les cireres

Edicions 62

Barcelona

© Hereu de Montserrat Roig, 1991

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 917021970 / 932720447).
Tots els drets reservats.

La primera edició d'aquesta obra, guardonada amb el Premi Sant Jordi 1976, va ser publicada en aquest segell l'any 1977.

Primera edició en aquest format: octubre del 2016

© d'aquesta edició: Edicions 62, s. a., 1977, 2016
Av. Diagonal, 662-664, 08034 Barcelona
www.edicions62.cat
info@edicions62.cat

Fotocomposició: Víctor Igual
Imprès a Egedsa

DIPÒSIT LEGAL: B. 18.156-2016
ISBN: 978-84-297-7547-1

TAULA

PRIMERA PART: Gorgs	9
SEGONA PART: Aroma de tardor	71
TERCERA PART: Corns de caça	103
QUARTA PART: Quietud	155
CINQUENA PART: Becaines d'àngels custodis	189
SISENA PART: Només somnis	245

Quan la Natàlia va tornar a Barcelona, va preferir anar al pis de la tia Patrícia, que era a la Gran Via tocant a Bruc. El seu germà Lluís, casat amb la Sílvia Claret des de feia divuit anys, vivia a la part alta de la ciutat, en un dúplex del carrer Calvet, prop de la Via Augusta. Tampoc no hi hauria anat, al pis del seu germà, i no per la Sílvia, amb qui la unia, si més no, el gust per la cuina, sinó per en Lluís. La Natàlia, que havia oblidat moltes coses durant els dotze anys d'absència, no havia pogut esborrar de la seva memòria el somriure mofeta d'en Lluís quan la va haver de portar a corre-cuita dins del seu cotxe a la clínica. La Natàlia era a frec d'agafar una septicèmia, si vols cardar, fes-ho, però pensa les coses abans i usa el cervell, li havia dit aleshores mentre ella es recargolava de dolors al baix ventre.

A la Natàlia, l'aeroport li semblà més gran i més clar i amb molt més de tràfec de com se l'havia imaginat. S'hi passejava gent de tota mena, hi havia moviment, i els llums indicadors assenyalaven entrades i sortides d'avions amb bastant de freqüència. Mentre esperava que el *tapis roulant* li portés la maleta i dues bosses, «magre equipatge», la Natàlia mirava distreta les persones del seu voltant. L'home que li parlà dels grans avantatges de la colònia Puig,

«l'exportem arreu d'Europa, una colònia catalana que ha fet la volta al món», s'havia col·locat, per sort, a l'altre extrem. Les dues monges irlandeses miraven de gairell, i s'esperaven ben juntes. La dona que duia els llavis de color vermell foc, com una maniquí dels anys cinquanta, mirava amb delit les vidrieres que sortien al vestíbul, «deu buscar algú?», el senyor que llegia el *New Statesman*, que fumava amb pipa i feia el posat d'un professor de l'Institut Britànic, comprovava la seva hora i la del rellotge de l'aeroport. Per fi arribaren els equipatges i les formigues-passatgers enfilaren amb disciplina, i amb més o menys somnolència, cap a les portes que sortien a fora. La Natàlia Miralpeix dubtà un moment: podia agafar l'autobús de la Iberia, que la deixaria a la plaça d'Espanya, o un taxi. Li havien sobrat unes quantes, poquíssimes, lliures esterlines «pobre Jimmy, el seu capital», i les havia canviades a l'aeroport de Heathrow. Per sort, la lliura cada vegada anava més alta i li feren bon canvi.

Va aixecar el braç i aturà un taxi. Es girà per donar una darrera ullada a l'aeroport. Reconegué els trets màgics i suposadament infantils de Miró i va somriure, «ja sóc a casa». Va pujar dalt del cotxe, «a la Gran Via cantonada Bruc, si us plau». Pel mirall retrovisor veia els ulls color burell del taxista. Uns ulls que l'esguardaven de tant en tant, «no sé quina pinta dec fer. Tan estrany és una dona de gairebé quaranta anys que viatja sola? Potser són els meus *blue-jeans...*». En Jimmy, que encara anava més esparracat que ella, li havia fet comprar els pantalons al mercat de Portobello. Si alguna cosa tens de bonic és el cul, li havia dit, tens un cul de torero i aquests pantalons, te'ls pots estrènyer, com més millor. El cel de Barcelona era d'aquell gris compacte, feixuc, que tenia sovint la pri-

mavera barcelonina. Semblava que els núvols, tots d'una peça, anessin davallant a poc a poc fins a tocar les vores dels arbres. Era cel de mal de cap i de son. Una bona tempesta és el que ens aniria bé, va dir el taxista mentre els seus ulls s'adreçaven a la Natàlia. La Natàlia només veia del taxista un clatell baix i arronsat, un clatell que feia plecs fins a arreplegar-se al començament de l'esquena i, a través del mirall, justa la tira del rostre que va del front a la part superior del nas. El paisatge era clivellat per cotxes en cementiris, colors grisos i amarronats, motors destrossats, cistelles metàl·liques de l'Híper, fulles brutes de pols, marges esllavissats, arbres moribunds i l'ermita de Bellvitge engolida per enormes blocs en renglera. La Natàlia va mirar els xiprers de l'ermita, amarats de pols, i va pensar en aquells dies de color groc en què hi anava amb el seu pare. Els cotxes passaven veloços, gairebé a freqüència del taxi, «ja m'ho han dit: veuràs com hi ha més diners». La Natàlia apujà el vidre de la finestra.

Feia dos dies que havien matat en Puig Antich, i la Natàlia es deia, no sóc tan badoca com per a esperar que hi trobaré una aroma especial. Recordà els ulls desolats de la Jenny, la nova amiga d'en Jimmy. «Hi havia anat per acomiadar-me. La nit abans els havia fet aquell pollastre rostit que em queda tan bo. Agafes el pollastre, dius que te'l buidin per dintre, hi fiques dues pastilles de Maggi o similar, i també una llimona escapçada.» Li ho havia explicat, a la Jenny, perquè aquest plat li agradava molt, a en Jimmy. Cuines molt bé, Natàlia, li deia ell tot sovint quan vivien junts a Bath. «Jo havia agafat una bufada de sangria, potser hi havia ficat massa ginebra? I després sabia que tindria un atac de fetge. No puc menjar tant d'arròs, s'infla al ventre i costa de pair. També el que passa és que els

pollastres anglesos són molt més greixosos que els nostres. Abans de la sangria, em vaig empassar tres copes de xerès i, després, el vi negre tan horrible que venen als *pubs*, vi que venen en ampolles enormes. Però en Jimmy volia sangria.» És el nostre comiat, *isn't it?*, encara que hi sigui la Jenny... Encara que hi fos la Jenny, la Natàlia va fer el pollastre rostit amb una llimona a dins, i Mrs. Jenkins va ésser molt amable perquè li va deixar el seu forn per a rostir-hi el pollastre. *My dear, I see...* li va dir la grassoneta Mrs. Jenkins amb un somriure ple de comprensió. Els anglesos tot ho comprenen i et deixen el forn si es tracta d'un comiat. En Jimmy havia estat amable i dues o tres vegades, mig de broma mig de debò, l'havia besada. La Jenny parà la taula i escalfà els plats abans perquè no haguessin de menjar el pollastre amb arròs fred. La vetllada fou *very nice, indeed*, i la Natàlia va poder comprovar que, efectivament, en Jimmy havia canviat molt. Ara ja tenia la plaça somiada a la ciutat on havia nascut, Liverpool, i recordaria l'estada en comú a la petita ciutat de Bath «com una de les més meravelloses de la meua vida, t'ho prometo» i havia fet un *I promise you* tan seriós i concentrat que la Natàlia no va poder estar-se de riure. Això, en Jimmy, li ho havia dit a ella, a la Natàlia, mentre prenien el *cream-tea* amb *scorns*, els dolços escocesos, a la Pump Room, el saló de sostre neoclàssic i d'amples finestralls que dóna als antics banys romans. Mentre en Jimmy passava mantega i confitura damunt d'un *scorn*, la Natàlia li deia que la Jenny era senzillament encantadora i no tenia per què afegir-hi que era la dona que més convenia al nou episodi de la seva vida. Això ja quedava ben entès. La Jenny era un Hogarth pur, les galtes d'un tènue color de rosa, la barbata decidida, els ulls de gateta, bruna, i un nas que es tornava ver-

mell amb freqüència. La pell delicada i blanca, sempre a punt de clivellar-se. Quan la va conèixer, la Natàlia va pensar que tenia el mèrit d'ésser bruna i menuda, de tenir els ulls vius i riallers i, sobretot, un nassarró de rata que adquiria de seguida unes tonalitats vermelloses gràcies al fred. Una pel·lícula anglesa era fàcil de reconèixer, i no solament pels prats immensos i per les cases de rajola sinó pel nas de les actrius. Un nas com el de la Samantha Eggar a *The Collector*, la pel·lícula que va fer que la Natàlia s'enamorés del barri de Hampstead, no era pas fàcil d'oblidar. Cal que te'n vagis?, li havia preguntat en Jimmy tot untant de crema el dolç escocès. La Natàlia li va dir que sí, i li ho tornà a dir mentre passejaven a prop del riu Avon —foren els cignes el que feren plorar la Natàlia, encara no sap per què—, la Natàlia creia que sí, que se n'havia d'anar, tornar a Barcelona. Si no ho faig ara ja no ho faré mai, són gairebé dotze anys que porto fora de casa. Per què tornes, Natàlia?, va fer ell, i ella va dir, no ho sé.

La Natàlia havia anat, doncs, a ca la Jenny l'endemà del dia del comiat. S'hi havia deixat la plata del pollastre i l'havia de tornar a Mrs. Jenkins. Va ésser aleshores quan la Jenny li va dir, he sentit per la ràdio, diu que han executat un anarquista espanyol, Puchantik, em sembla que es deia. La Natàlia va deixar caure la plata damunt de la faldilla —aquell matí s'havia comprat una faldilla llarga de pana negra, la darrera, s'ho havia jurat— i va seure al braç d'una de les butaques que donaven a l'escalfapanxes de la Jenny. En Jimmy primer li havia dit que no aniria a viure a ca la Jenny, però tenia un petit jardí, una temptació, car de vegades hi veies alguna gavina mig perduda que venia de mar; fet i fet, només mancaven quatre setmanes per anar a Liverpool i potser sí, que acabaria casat amb la Jenny. La

Jenny tenia l'edat d'en Jimmy, vint-i-cinc anys, era natural. La Natàlia va estar-se una bona estona sense dir res. La Jenny s'espantà una mica i obrí els ulls de gateta. No sabia què fer, car la Natàlia callava. *Oh, my dear! Did you know him?*, qui sap què deuria passar pel cervell de la Jenny en veure la Natàlia d'aquella manera.

Però és que la Natàlia no podia explicar res a la Jenny; li podria dir, saps, això és com allò de la magdalena d'en Proust, aquesta mort, ara que torno... I és que la Natàlia havia marxat el mateix any del mullader d'Astúries —l'Emilio i ella cantaren fins a tornar-se roncs allò d'*Asturias, patria querida* i *Astúries, llibertat!*, per la Rambla de Barcelona— i de la detenció d'en Grimau. En Grimau, a qui executaren l'altre any i que havia dit que la seva mort havia de servir per a ésser la darrera de les víctimes del feixisme... I ara mataven en Puig Antich. ¿Saps que l'enganyada d'en Puig Antich va passar molt a prop de casa teva, al nostre barri? Imagina't, al pacífic i tranquil Eixample, li deia en una carta la Blanca Cortades, l'única persona de Barcelona que li havia escrit amb certa regularitat durant els dotze anys d'exili voluntari a París i a Londres. L'estada a Roma, la Natàlia no la comptava com a temps d'exili perquè havia estat temps de felicitat amb en Sergio i, a més, ella no havia hagut de treballar gens perquè la tia Sofia de Cuernavaca, la tia d'en Sergio, havia deixat a aquest una bona herència. Els dies que la Natàlia passà amb en Sergio al Trastevere eren verds i ella no oblidaria mai les passejades entre els vells palaus del Renaixement farcits de roba estesa, els gats que s'esmunyien per entre les ruïnes, l'herba que s'escolava per dins de les finestres del Cinquecento, la pintura ocre, desdibuixada, de les cases. Aquella fou una època d'amor i de malenconia, però

això ja és una altra història... Com deia, doncs, la Blanca li havia contat fil per randa tota la història d'en Puig Antich i els joves anarquistes però ella creia que no l'acabarien matant. Corrien rumors que a darrera hora arribaria l'indult i que hi havia intercedit tothom, des de l'Abat de Montserrat fins al Papa. I així, setmana darrere setmana, arribava el Consell de Ministres dels divendres i en Franco i el seu govern no en donaven l'*enterado*. Ho deixaran morir, creia la Blanca, no el poden matar ara, que som a prop d'entrar al Mercat Comú, segons diuen. Encara que el pare de la Blanca, periodista de nom, opinava que mentre que les esquerres estaven segures que no matarien en Puig Antich, les dretes —i no les ultres, sinó les civilitzades— es temien molt que hi hauria execució. Com veus, continuava la Blanca, el meu pare continua amb la idea que les esquerres d'aquest país són massa innocents. Aquí, deia la Blanca, hi ha un clima que va de la calma a la inquietud, però tothom s'arrapa a l'indult. No pot ésser que el matin, repetia a la seva darrera carta.

Diumenge després de l'execució, i el dia abans d'anar-se'n d'Anglaterra, la Natàlia va anar a Reading. Feia un dia esplèndid. L'aire era net i els prats verdejaven plens de lluminositat. Les parelles angleses passejaven vora el riu Tàmesi i els cignes s'hi esquitllaven, senyoriais. Les criatures i els gossos s'empaitaven mútuament pel damunt de la gespa dels prats i es rebolcaven fins a confondre's. La Natàlia va fotografiar-ho tot: els prats que encaçaven el riu, les barques i les criatures, els gossos i els cignes, el pont, les cases de rajola vermella i la presó de Reading. Al costat d'una de les fàbriques més velles del comtat, s'hi alçava la fortalesa, una presó victoriana més aviat ombrívola, amb torratxes als quatre cantons i una entrada enor-

me que semblava la portalada d'un castell. Cercant la «petita volta blava que els presos anomenen cel», passejà dins d'aquesta fortalesa el condemnat a mort de l'Oscar Wilde: «Lúgubre és de veure l'arbre del patíbul, amb les seves arrels mossegades pels escurçons; i, verd o sec, un home ha de morir abans que ell doni el seu fruit.» La Natàlia, que hauria volgut escriure el que sentia en aquell moment, buscà un angle que recollís la lluminositat d'un dia tan bell i pensà en en Puig Antich, que ja no donaria cap fruit. En Jimmy va ésser qui li parlà amb més fervor de l'Oscar Wilde, l'escriptor que descobrí «la vida quan la començava a perdre». «I oírem la pregària que el llaç del botxí estrangulava en un gran crit. I tota la dolor que l'esqueixava fins arrencar-li aquell crit espantós, i les nostàlgies frenètiques i les suors de sang, ningú no les conegué tan bé com les vaig conèixer jo; puix que aquell que viu més d'una vida, més d'una mort ha de morir també.»

Aquell diumenge escalfava fort i la Natàlia deixà la Leika de segona mà damunt de la gespa i reposà. Mirà la volta blava, tan gran, i les guatlles que s'enfilaven i feien rotllanes al voltant dels desmais. Com tots els diumenges, la Natàlia havia comprat el *Sunday Times*. Al costat d'en Wilson, que acariciava com sempre el seu gos i com sempre tenia la pipa, i al costat de l'inefable i lletós Jeremy Thorpe, amb barret de copa i passejant per Eton quan tenia quinze anys amb els seus pares, hi havia la notícia de la mort d'en Puig Antich i del polonès Heinz Chez. «*Two police killers garrotted in Spain*», els primers civils que han estat executats des de fa onze anys. Quan la Natàlia se n'anà de Catalunya, en Puig Antich tenia tretze anys.

Digues, Natàlia, preguntà la Jenny aquella nit —s'havien trobat de nou a casa d'en Henry, nascut a Gibralt-

tar—, què és el garrot vil? En Jimmy, que tot ho sabia, va contestar: el garrot consta d'una corretja de ferro, una cadira i un pal també de ferro. Lliguen la víctima a la cadira, que és tocant al pal. Col·loquen la corretja al voltant del seu coll i el botxí estreny fort el collar tot fent voltar un cargol que trenca la medul·la espinal. Avui ho he mirat a la *Britannica*, va afegir. I el coll fa «craaac», va dir en Henry tot mirant la Jenny per veure quina cara hi feia. Oh, calla, no m'esgarrifis!, va dir aquesta.

La Natàlia havia passat per Reading perquè abans de deixar Anglaterra volia dir adéu a l'oncle d'en Jimmy, Mr. Philip Hill. Era encara d'hora quan arribà a casa seva, feia boirina baixa i el dia es desvetllaria més tard. Mr. Hill retallava la gespa del petit jardí i es va treure amb molta cerimònia els seus petits guants de goma per a estrènyer la mà de la Natàlia. Era la primera vegada que li donava la mà. No serà el darrer adéu, oi?, li va dir l'oncle Philip, un home grassonet i de rostre limfàtic. Tenia la pell color de préssec jove i els ulls d'una aquositat transparent. La Natàlia va dir, oh, suposo que no, i després no va saber què dir i això que Mr. Hill li havia donat tant, més que ningú en aquest món: li havia ensenyat una professió, la fotografia, li havia donat les eines per a guanyar-se la vida. Ningú, ni en Sergio que l'havia estimada, ni en Jimmy, que li havia descobert el món dels sentits, ni l'Emilio, que li havia obert els ulls, li havia donat res de tan valuós com el bon oncle Philip, que no sabia gairebé res del seu país ni del seu passat. Ara, la Natàlia sabia que podia ser de debò independent, i triar els objectes i l'entorn de la seva vida. Si no, es deia, què havia de fer amb els meus trenta-sis anys? O puta o casar-me. És clar que l'oncle Philip no tenia cap idea de qui era en Puig Antich —per què ho havia de sa-

ber, ell, que ja tenia la feina feta en aquest món i pagava els seus impostos per a donar llarga vida a Sa Majestat Isabel II?—, però comentà una mica pel damunt que ara es trobaria el país una mica regirat. No havia llegit el *Sunday Times*? Han executat un anarquista, quina manera més caníbal de matar, oi? Totes les maneres són caníbals, si t'ho mires bé, però és que el pobre oncle Philip només coneixia Espanya d'oïdes, no li agradaven els països càlids, em tira el fred, a mi, deia sovint. Feina havia tingut la Natàlia per explicar-li que Barcelona no era prop de Torremolinos. Mr. Hill s'havia especialitzat en la fotografia marina i s'havia passat mitja vida amb els bacallaners que naveguen pel nord d'Anglaterra i per les costes de Noruega. Quan en Jimmy li presentà el seu oncle, la Natàlia va comentar que això de la fotografia devia ésser meravellós —feia poc que havia vist *Blow Up* d'Antonioni— i que li agradaria molt d'aprendre'n. L'oncle Philip la va mirar amb els ulls d'aigua marina i va fer, doncs som-hi. Jo m'ensopeixo, no tinc gaire feina i t'ensenyaré a argumentar una fotografia, a donar valor a una imatge, que sembla fàcil i no ho és.

Dilluns al matí encara era a Bath i al migdia s'estava dins d'un taxi que enfilava cap a casa la tia Patrícia. La perspectiva de la plaça d'Espanya, amb la mona de Pasqua al mig, li semblà més bruta i lletja que mai. Potser era el dia, que no acompanyava. Enmig de la plaça, hi havia un batibull de cotxes i d'autobusos —quan ella marxà de casa encara hi havia tramvies— i el taxista començà a renegar. A banda i banda de l'avinguda que anava a Montjuïc, hi havia uns enormes cartells de publicitat amb els retrats de Mao, Lenin i el Che: *¿Sabe usted por qué hicieron la revolución? Historia de las revoluciones..., la respuesta (en fascículos coleccionables)*. Se sentien botzines pertot arreu i el brogit

creixia mentre un guàrdia urbà que tenia el clatell vermell com un pebrot anava d'un cantó a l'altre. «El seu xiulet sembla una cadenera enrogallada.» El taxista, que hi estava avesat, s'armà de paciència i féu per parlar amb la Natàlia de l'època en què no hi havia tants cotxes, ara, què et treus en una carrera? Porqueria. Si almenys ens fessin descompte amb la benzina. L'home era murcià, d'Albace-te, i la Natàlia, que feia temps que no parlava en català, li agradà de sentir com el taxista parlava en la seva llengua, en un català apitxat. Miri, no sé si vostè fa temps que és fora... dotze anys?, caram! Sí que ho trobarà canviat, això d'aquí. Jo he estat carn de canó, sap..., quants anys me faria? Cinquanta, oi? Doncs en tinc quaranta-dos i l'únic que desitjo és que els meus fills no hagin de ballar-la tan magra com jo. Al poble s'emportaven les patates. Ells, qui vol que sigui? Doncs els qui van guanyar... Els ulls grisos del taxista ja no li van semblar tan metàl·lics sinó de cel emboirat.

Havia enviat un telegrama a la tia Patrícia, «vinc di-lluns. No t'espantis, m'estaré a casa teva fins que no trobi un pis per a mi». No gosava afegir que arribava escurada però la Patrícia li era padrina i sempre havia dit que ella n'era la preferida, malgrat que la Natàlia, de petita, tenia mal geni i l'havia feta enrabiàr molt. La tia Patrícia deia sovint que la Natàlia era una barreja de la seva germana Paquita —que morí com un tomàquet i això que havia estat una preciositat, ai Senyor: la trobaren embolicada amb papers de diaris, ella, que havia estat tan rica, però havia despès tota la fortuna del seu difunt marit amb bandarres; els seus capritxos eren toreros i bailaors i fins i tot deien que s'entenia amb el seu cunyat, un jove domini-cà—, una barreja, doncs, de la Paquita i la Kati, l'esbojar-

rada de la Kati, que se suïcidà el 1939 i que Déu l'hagi ben perdonada. Mentre la Natàlia era per aquests mons de Déu, i per què no escrivia?, la pobra Patrícia es quedà vídua del poeta Esteve Miràngels —la tia Sixta sempre deia que, a l'Esteve, no li esqueia el nom car en lloc de mirar els àngels li agradava mirar altres coses...— i també havia mort la Judit, que havia tingut un atac de feridura el 1958. Durant uns anys, la Judit visqué sense vida a les funcions cerebrals fins que una hemorràgia se l'emportà del tot. Com que el pare de la Natàlia s'havia quedat sol, desllogà el pis i se n'anà a viure amb en Lluís i la Sílvia. Així li ho havia explicat en una carta la Sílvia. En aquests dotze anys d'ésser a fora, la Natàlia només havia vist un parell de vegades la Sílvia i en Lluís. La primera fou a París, en un viatge llampec d'en Lluís en el qual s'emportà la Sílvia, la segona a Londres, una Setmana Santa. La Natàlia i la Sílvia havien passejat per Londres remenant botigues i magatzems. La Sílvia, com d'habitud, havia contat la seva vida a la Natàlia i s'havia avorrit molt a la Tate Gallery. Ja saps, que jo, de pintura, no n'entenc, què vols que t'hi faci? Acabaren parlant de menjars. En Lluís havia estat a Londres d'amagat durant un cap de setmana per a trobar-se amb una americana que havia conegut a Barcelona, al museu Picasso. Però, d'aquest viatge, ni la Natàlia ni la Sílvia, no en sabien res. La Natàlia, doncs, havia anat sabent noves de la família a través d'aquests viatges escadussers i d'algunes cartes de la Sílvia i la Patrícia, escrites en castellà. La Natàlia no va escriure mai al seu pare i en Joan Miralpeix no perdonà que la seva filla no tornés ni per a l'enterrament de la Judit.

De tota manera, i malgrat que durant dotze anys hi havia pensat molt poc, el cert és que la Natàlia sentí com

un buit a l'estómac quan el taxi la deixà davant de la porteria de la tia Patrícia, a la Gran Via entre Bruc i Girona. Tot era igual que abans, la mateixa escala de marbre, la barana que recolzava cap a l'esquerra, la figura modernista de bronze que sostenia un globus, la gàbia de la portera, el sostre cromat, els agafadors daurats i lluent, els vidres esmerilats, la peça de ferro treballada per a treure el fang de les botes —quan els senyors de Barcelona ni somiaven amb els carrers asfaltats—, la llarga i estreta catifa de color magrana una mica ratada per les vores... Tot era al seu lloc, els objectes polits, el silenci de l'escala, les olors, el marbre lluent encara que els esglaons eren una mica escantellats. De la gàbia de la portera sortí un nen que corria, un nen amb cabells llargs i plomes d'indi al voltant del front. Duia una bata de col·legi de ratlletes blaves i cinturó més fosc. «Serà de la Constància?», la Constància tenia deu anys quan ella se'n va anar.

El principal primera tenia els agafadors daurats, ben lluent, i també l'espiera i el Sagrat Cor. Tot havia estat passat i repassat amb Netol. La Natàlia va somriure. La tia Patrícia, sempre tan neta. Va trucar el timbre, l'havien canviat per una campaneta que feia un dring més aviat cursi. Sentí primer una cadena que saltava, després una balda que aixecaven, soroll de ferralla i algú que mirava per l'espiera, qui és?, però la Natàlia no va tenir pas temps de contestar perquè ja la porta era oberta i sentia algú que l'estrenyia molt fort, per què no em deies l'hora en què arribaves?

L'Encarna, la minyona dels Miralpeix, havia anat a viure amb la Patrícia quan el pis del carrer del Bruc havia quedat buit i en Joan Miralpeix se n'havia anat a viure amb el seu fill Lluís i la seva jove, la Sílvia Claret. L'Encarna era una granadina d'ulls i cul grossos i de pitram exuberant. El cabell era negre i tenia els llavis color de sang. L'Encarna era qui manava a casa dels Miralpeix —sobretot d'ençà que la Judit es va ferir— i feia anar a tothom ben dret. Quan va sentir el crit de la Patrícia va començar a remugar en veu baixa, la nena ja és aquí, però continuà rentant els plats del dinar com si no hagués sentit res. Què s'havia cregut, la nena, estar-se tant de temps a l'estranger, sola i mig perduda, en lloc de ser a casa per a tancar els ulls de la seva mamà, que Déu la tingui a la Glòria! Però no va poder aguantar molta estona sense sortir al passadís i tafanejar, així que es va esbandir les mans arrugades pel lleixiu i se les eixugà amb el davantal mateix. Per l'escaleta que feia la porta de la cuina va entreveure la figura de la Natàlia d'esquena. I ara, no ha canviat pas, pensava, alta, el cabell recollit al darrere, una mica escabellada, com sempre, els pantalons que li estrenyien el cul, botes de pell girada i un jersei tancat de caixmir amb el coll desbocat.

Vesteix com una gitana, es va dir, i l'Encarna encara va trigar una estona a sortir fins que ho va fer tota digna, traient el pitram i fent el posat d'enrabiada. Encarna, cridava la Patrícia, però és que no saps qui ha arribat? Quan l'Encarna va veure la Natàlia de cara, va pensar que tenia la figura jove però no la cara, clivellada i amb arruguetes, sobretot al solc de sota els ulls, la lividesa dels Miralpeix, i a les comissures dels llavis. «Ha envellit.» Però ja tenim l'Encarna i la Natàlia abraçades, una abraçada curta i rodona. Els enormes pits de l'Encarna trontollaven com un carro trepitjant l'empedrat. L'Encarna tenia sovint fogots, sobretot quan s'emocionava. «Jo l'he criada, aquesta fresca», l'Encarna s'enretirà una mica per amagar dues llagrimetes que li afloraven als ulls.

La Patrícia va començar a fer l'exposició del present familiar. L'Encarna se'ns casa, qui ho havia de dir, i l'Encarna enravenava el cos com si fos una reina que acabaven de presentar al poble, i jo, deia la Patrícia, que sola que em quedaré, per això estic contenta que hagi tornat. M'he acostumat a les rondinades d'aquesta dona, i als seus morros. I ves, ara es casa, amb cinquanta-dos anys! L'Encarna féu per anar-se'n, vostè no n'ha de fer res, de si em caso o no, caram, això és cosa meva. Però no se n'anà, no, l'Encarna, sinó que es quedà palplantada mirant l'infinit —l'infinit era una cortina de randes, una cortina de vores esgrogueïdes que donava a la galeria. Es casa amb un adroguer, continuà la Patrícia, de Santa Coloma. Un vidu sense fills que té pis i tot. Es van conèixer fa deu anys, a casa d'uns parents. L'Encarna volgué precisar, el vaig conèixer a casa de la meva germana Rosalia, que va posar un bar molt a prop de l'adrogueria d'en Jaume perquè l'home li va quedar beneit. Va caure de la bastida. Les veus de la

Patrícia i l'Encarna, que es complementaven per a arrodonir la història del festeig, se n'anaven i ara només eren una lleugera remor per a la Natàlia. La Natàlia mirava cap a la galeria, plena de la llum grisa d'aquell migdia boirós i humit i buscà el llimoner i les buguenvíllees. «I el llimoner?», féu unes passes cap endavant i s'aturà davant de les vidrieres. I el llimoner?, repetí, què ha passat, tieta, això no ho veig igual! Ai, filla, i és clar que no ho veus igual! Em vaig vendre el jardí. Que et vas vendre el jardí?, va fer la Natàlia. Havia sortit a fora i es trobava a la mateixa alçada de la galeria coberta. Des de la tribuna abans baixava una escala de cargol de ferro esmaltat que anava directament al jardí i ara tot era de planta baixa. On hi havia el jardí, hi veia un enorme terrat amb rajoles de color rosa esbarrellat, un color uniforme amb clapes humides, trencat pel vidre de les claraboies. Al voltant del terrat no hi havia el clàssic seguit de punxes de ferro negre sinó unes parets arrebossades de guix adesiara escrostonat. La Natàlia caminava d'un cantó a l'altre del pati i travessava a frec la roba estesa sota l'esguard iracund de l'Encarna. M'ho han comprat els del magatzem del costat, volien ampliar les oficines. No sents les màquines d'escriure?, diu la Patrícia. El terra del jardí era tapat amb tot de pedretes menudetes que feien soroll en trepitjar-les. La Natàlia, de petita, guardava pedretes a les butxaques i després s'entretenia a tirar-les al cap dels vianants que passaven per sota del balcó de casa seva. Els dos llimoners eren allí, a tocar dels patis de l'altra banda, per on un nen li feia llengots, i els baladres donaven a la banda esquerra, renteu-vos les mans, si heu tocat baladres, que les flors són verinoses, els deia la mare; un dia que la Natàlia es va voler morir, se n'empassà una de sencera, una flor rosada i empalagosa.

I no es va morir i va pensar que els grans diuen moltes mentides. La tia Patrícia prou feina tenia amb el pis, deia, i deixava que hi creixessin esbarzers i herbes dolentes. Aquest jardí em porta mals records, afegia, i no la treies d'aquí. De tant en tant, en Joan Miralpeix hi enviava un jardiner —ho demanava a en Joan Claret perquè aquest tenia regidors de l'Ajuntament que li eren amics— i l'Esteve Miràngels ho agraiïa: deia que el jardí l'ajudava a escriure els sonets. Enmig del jardí hi havien construït un estany amb rajoleta verda i petxines incrustades, un estany ovalat. A cada cantó, hi havien col·locat un cigne de pedra picada. Del bec dels cignes brollava un doll d'aigua que anava a parar al centre i regava un amoret que tenia els plecs del vestit molls i arrapats a la cuixa. L'amoret no tenia boca, li han esbocinat la boca, deia la tia Patrícia a la Natàlia, quan aquesta era petita. La Natàlia esguardava l'amoret amb la boca esbocinada, i per què li han esbocinada?, preguntava, perquè no pogués parlar, deia la Patrícia amb veu trista. I tampoc no la treies d'aquí. A la banda dreta del jardí, hi havia un parell de mimoses que anunciaven, cada any, la primavera. No era un jardí atapeït, era un jardí ample que agafava ben bé un quart d'illa. La Natàlia, des de la galeria, badava moltes nits en sentir el crit rauc de les granotes. Però no hi havia granotes solament, a l'estany, sinó que hi bornejaven nenúfars i peixos de color vermell. Un any, per Tots Sants, mentre els de casa menjaven castanyes, en Lluís i la Natàlia van treure tots els peixos de l'aigua per veure quanta estona trigaven a morir. N'hi havia que encara cuejaven quan l'Encarna els descobrí, sou dolents, i en Lluís li havia contestat, la dolenta ets tu, bruixa, que no et casaràs mai. En Lluís s'arrapava a l'heura color d'aram que grimpava per les parets

blanques i arrancava la molsa que hi havia al rocam dels cignes. La vostra mare us ho deixa fer tot, deia l'Encarna mentre se n'anava remugant. Ara no hi havia heura, sinó unes branquetes espellifades i, al lloc de l'estany, les clara-boies voltades de quitrà. Només uns quants testos d'hortensies i de geranis, són més fàcils de regar, feia la Patrícia a l'Encarna. Mira, va dir la Patrícia, i assenyala un bony corrugat i burell que caminava feixuc. L'animal prehistòric, el darrer vestigi del jardí, s'arrossegava impassible. Doncs, la veritat, a mi sempre m'ha fet fàstic, deia l'Encarna, i mirava la tortuga amb desdeny.

El pis de la Patrícia continuava igual. Voldria canviar la cuina, posar-hi rajoles de gres i armaris nous, però l'Esteve em deixà misèria i companyia, va dir la Patrícia. I no puc apujar gaire els lloguers, fa tant de temps que hi viuen! Sort en vaig tenir, de la venda del magatzem. El vam vendre en vida de l'Esteve i ell me'n va fer un vitalici. La tribuna no havia canviat; en una paret, el quadre que els regalà en Francisco Ventura —les aquarel·les que en Francisco de la Mundeta, al cel sigui, feia igual que l'Urgell—, els dos balancins, l'un amb el cul foradat —com ho haig de fer perquè me l'adobin?—, la taula camilla, el cosidor... El menjador, d'estil Chippendale, amb l'aranya de llàgrimes que parpellen, les vitrines plenes d'objectes —saps?, ja no tinc gairebé res empenyorat—, la cristalleria de Sèvres, la vaixel·la de Llemotges, la col·lecció de caixetes —em vaig quedar la de la Judit, la de les flors de tarongina de totes les núvies de la família—, el joc de coberts de plata, les copes que en colpejar-les feien un so musical..., la immensa taula de caoba envernissada amb la fruitera de plata, les cadires de setí estil imperi, el rellotge del besavi, el bufet amb el mirall emmarcat... Les cortines de

vellut, de color verd fosc... A la Natàlia, quan les tocava, li feien venir pell de gallina... Les cadires tenien el setí ratat i n'hi havia dues amb la pota trencada, les cortines s'eslleenegaven, el rellotge del besavi s'havia aturat, la taula de caoba ballava, un vidre de les vitrines s'havia esquerdat, faltaven llàgrimes de l'aranya i també rajoles al terra. Hi havia passat el temps. Al passadís, la Natàlia va veure l'aplic isabelí i els quadres que representaven la història dels Sants Innocents tretos d'una *Ilustración Española*. Damunt d'una taula de potes modernistes, hi havia la figura que de petita li havia fet tanta por: una dona gran que rentava el cap d'un adolescent. La vella tenia els braços arremangats i els enfonsava dins els rínxols ensabonats de la criatura. La Natàlia quan passava pel davant es tapava els ulls: no volia veure l'estàtua, la cara enrabiada de la vella, els seus ulls desorbitats, els llavis contrets, ni tampoc les ganyotes que feia el nen per a deseixir-se'n. La criatura alçava els braços sense veure res, amb els ulls negats de sabó, i buscava alguna cosa dins del buit on arrapar-se. A la Natàlia, quan era petita, la figura li semblava que era ben bé el món dels grans.

La Patrícia Miralpeix havia arreglat per a la Natàlia la cambra que donava al celobert. Havia buidat la calaixera rococó, la tenia tota plena d'estovalles de combregar i de tapets, emmidonats i amarats de farigola, i li havia dit, pots quedar-te tot el temps que vulguis, em faràs companyia. Quan la tia Patrícia tancà la porta darrere seu, potser et vols canviar, deus estar cansada, la Natàlia va somriure. Somreia encara quan es mirà al mirall de damunt de la calaixera, «te'n vas anar, de tot això, perquè et semblava resclosit i ara hi tornes de pet».

Semblava com si ho haguessin fet a posta, però ni la

Patrícia ni la Natàlia no van parlar de la família. La Patrícia coneixia prou bé tot el que havia passat a casa dels Miralpeix quan la Natàlia se n'anà de casa barallada amb el seu pare, no vull burxar ferides, es deia. «Demà, quan dinarà amb en Lluís i la Sílvia ja sabrà les novetats.» A la nit, la Patrícia i la Natàlia van sopar plegades. Espinacs, ous passats per aigua, pa integral i préssec en almívar. La Natàlia va haver de falcar dues o tres vegades la taula de caoba perquè el toc-toc de la ballaruga la posava nerviosa. La Natàlia se'n va anar a dormir d'hora, no vols veure la tele?, li va dir la Patrícia, avui fan teatre. Les remors del celobert van durar encara una bona estona. Veus apagades, l'oli que fregia algun tocatardà, l'espetic en tirar la carn a la paella, soroll de batre ous, converses intercalades per algun crit de criatura, i, com a punt final, el terrabastall d'un rentavaixella. Després va venir una curta estona de silenci, i tot seguit, veus llunyanes de la televisió, algun plor, alguna rialla, algun xiscle, el to era baix però remun-tava de tant en tant i se sentia una conversa entre un home i una dona. En acabat, el gotellam d'una aixeta mal tanca-da i l'eixordadissa d'un dipòsit de vàter que es buidava. Per fi, a les dotze de la nit, la Natàlia es va adormir.

La primera idea que va tenir la Natàlia a l'endemà fou la de buscar feina. Com més aviat millor. Aniria a veure l'Harmonia. Li calia trobar un pis, petit, per a ella sola. A l'hora d'esmorzar donà els regals a la Patrícia i a l'Encarna. Aquesta va fer veure que no es deixava entabanar pel regal i continuà servint el desdèjuni, llet i torrades amb mantega. La tia Patrícia, com que tenia sovint diarrea, només va prendre poma ratllada. La Patrícia va quedar enamorada de la brusa blanca de l'Índia que li havia dut la Natàlia. Era una brusa transparent, mànegues tres quarts, i brodats al voltant del coll. Tenia un tall a cada banda. Vols dir que fa per a mi?, preguntava mentre se la col·locava pel davant, tot aguantant-se-la amb les dues mans a l'alçada de cada espatlla. Es mirà al mirall del bufet. Roba fina, va dir. El mateix va fer l'Encarna amb el mocador llarg i estret de colors llampants. Era un mocador estampat amb uns ocells grans de llargues cues i l'Encarna se'l provà primer al voltant del coll, però el tenia curt i li quedava el cap enfonsat, aleshores se l'embolicà com un turbant i els colors feien destacar encara més els seus cabells negres com el carbó.

Mentre esmorzaven, la Natàlia esguardava la Patrícia,

que no parava d'enraonar. Aquesta colitis, deia, que no em deixa mai tranquil·la. Creu-me que he provat tots els metges. Hi havia alguna cosa nova en els trets de la Patrícia, algun matís que la Natàlia no acabava de copsar. Potser els cabells eren més rinxolats que abans, «pentinat de perruqueria». La tia Patrícia duia els cabells de color de caoba i, de tant en tant, en sorgia algun de blanc que semblava forçat a desaparèixer entre els flocs de color tenyit. Les mans de la Patrícia eren suaus, «no semblen d'una vella», i duia les ungles pintades de color de fusta. La Patrícia notà que la Natàlia li observava les ungles, t'agraden?, va fer, les he pintades d'aquest color perquè així fan joc amb els cabells. La tia Patrícia enraonava i reia sovint. «I abans, tan trista i malgirbada.» La Natàlia quan anava a veure la seva padrina s'avorria molt, la Patrícia sempre feia el posat de víctima. Caminava com una ombra, no opinava mai, vivia reclosa en un petit món fet de llàgrimes i de penes. I ara se la trobava amb els cabells tenyits, les ungles pintades i parlant pels descosits. La tia Patrícia havia canviat. Quan acabà d'esmorzar, la tia Patrícia s'aixecà i obrí un calaix del bufet. De dins del calaix va agafar una tabaquera de cuir i en va treure un cigarret. En vols un?, va dir a la Natàlia tota satisfeta en veure que aquesta se sorprenia. Què fumes, ros o negre? Jo fumo negre, saps? La Natàlia, quan acabà de fumar, va dir a la Patrícia que telefonaria a en Lluís i a la Sílvia per anar-hi a dinar. Veuràs quin pis que tenen, va fer la Patrícia, un senyor pis, afegí l'Encarna, que desaparava la taula. De passada veuré el papà, va dir la Natàlia.

La Natàlia no va adonar-se de la mirada que la Patrícia adreçava a l'Encarna.